



## Teismo praktikos rinkinys

### TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. kovo 6 d.\*

„Prašymai priimti prejudicinį sprendimą – SESV 63 straipsnis – Laisvas kapitalo judėjimas – Žemės ūkio paskirties žemės uzufrukto teisės – Nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos ateityje galimybę įgyti šias teises turi tik artimi žemės savininko šeimos nariai ir kuriais panaikinamos anksčiau juridinių asmenų ar fizinių asmenų, kurie negali įrodyti artimo giminystės ryšio su minėtu savininku, įgytos teisės, nenumatant už tai kompensacijos“

Sujungtose bylose C-52/16 ir C-113/16

dėl 2016 m. sausio 25 d. ir vasario 8 d. sprendimais, kuriuos Teisingumo Teismas gavo atitinkamai 2016 m. sausio 29 d. ir vasario 26 d., *Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Sombathéjaus administracinių ir darbo bylų teismas, Vengrija) pagal SESV 267 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą

**SEGRO Kft.**

prieš

**Vas Megyei Kormányhivatal Sárvári Járási Földhivatala (C-52/16)**

ir

**Günter Horváth**

prieš

**Vas Megyei Kormányhivatal (C-113/16)**

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotojas A. Tizzano, kolegijų pirmininkai R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, E. Levits, C. G. Fernlund ir C. Vajda, teisėjai J. C. Bonichot, A. Arabadžiev, C. Toader, A. Prechal (pranešėja), S. Rodin ir F. Biltgen,

generalinis advokatas H. Saugmandsgaard Øe,

posėdžio sekretorius I. Illéssy, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2017 m. kovo 7 d. posėdžiui,

\* Proceso kalba: vengrų.

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- Vengrijos vyriausybės, atstovaujamos M. Z. Fehér, G. Koós ir M. M. Tátrai,
- Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello stato* P. Garofoli,
- Austrijos vyriausybės, atstovaujamos C. Pesendorfer,
- Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Inez Fernandes, M. Figueiredo ir M. J. Castello-Branco,
- Europos Komisijos, atstovaujamos L. Havas, L. Malferrari ir E. Montaguti,

susipažinęs su 2017 m. gegužės 31 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

### Sprendimą

- 1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl SESV 49 ir 63 straipsnių ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 17 ir 47 straipsnių išaiškinimo.
- 2 Šie prašymai pateikti nagrinėjant *SEGRO Kft.* ginčą su *Vas Megyei Kormányhivatal Sárvári Járási Földhivatala* (Vašo medės administracinių paslaugų tarnyba (Šarvaro rajono žemėtvarkos biuras) Vengrija) ir Günter Horváth ginčą su *Vas Megyei Kormányhivatal* (Vašo medės savivaldybė) dėl sprendimų, kuriais iš žemės registro išbrauktos žemės ūkio paskirties žemės uzufukto teisės, atitinkamai priklausiusios *SEGRO* ir G. Horváth.

### Teisinis pagrindas

#### *Sąjungos teisė*

- 3 Akto dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo sąlygų ir Sutarčių, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų (OL L 236, 2003, p. 33, toliau – 2003 m. Stojimo aktas) X priedo antraštė yra „Stojimo akto 24 straipsnyje nurodytas sąrašas: Vengrija“. Šio priedo 3 skyriaus „Laisvas kapitalo judėjimas“ 2 punkte numatyta:

„Nepaisant įsipareigojimų pagal Sutartis, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga, septynerius metus nuo įstojimo dienos Vengrija gali toliau taikyti šio Akto pasirašymo metu galiojančiuose jos teisės aktuose nustatytą draudimą fiziniams asmenims, kurie nėra Vengrijos rezidentai ar piliečiai, ir juridiniams asmenims įsigyti žemės ūkio paskirties žemės. Valstybės narės piliečiams ar pagal kitos valstybės narės įstatymus įkurtiems juridiniams asmenims įsigyjant žemės ūkio paskirties žemę bet kuriuo atveju negali būti taikomos mažiau palankios sąlygos nei tos, kurios buvo Stojimo sutarties pasirašymo dieną. <...>

Kitų valstybių narių piliečiams, kurie nori įsisteigti kaip savarankiškai dirbantys ūkininkai ir kurie legaliai gyvena ir užsiima žemės ūkio veikla Vengrijoje bent trejus metus be pertraukos, netaikomos pirmesnės pastraipos nuostatos ar kitos taisyklės bei kitokia tvarka nei ta, kuri taikoma Vengrijos piliečiams.

<...>

Jei yra pakankamai pagrindo manyti, kad pasibaigus pereinamajam laikotarpiui atsiras didelių trikdymų ar kils didelių trikdymų grėsmė Vengrijos žemės ūkio paskirties žemės rinkai, Vengrijos prašymu Komisija sprendžia dėl pereinamojo laikotarpio pratęsimo ne ilgiau kaip trejiems metams.“

- 4 2010 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimu 2010/792/ES dėl galimybės pratęsti pereinamąjį laikotarpį dėl žemės ūkio paskirties žemės įsigijimo Vengrijoje (OL L 2010, 336, p. 60) Stojimo akto X priedo 3 skyriaus 2 punkte nustatytas pereinamasis laikotarpis buvo pratęstas iki 2014 m. balandžio 30 d.

### **Vengrijos teisė**

- 5 *Földről szóló 1987. évi I. törvény* (1987 m. Žemės įstatymas Nr. I) buvo numatyta, kad užsienio fiziniai ar juridiniai asmenys gali įgyti žemės ūkio paskirties žemės nuosavybės ar uzufrukto teises tik iš anksto gavę finansų ministro leidimą.
- 6 1991 m. gruodžio 27 d. *171/1991 Korm. rendelet* (Vyriausybės dekretas Nr. 171), kuris įsigaliojo 1992 m. sausio 1 d., vėliau *termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény* (1994 m. Įstatymas Nr. LV dėl dirbamosios žemės, toliau – 1994 m. įstatymas), atmesta Vengrijos pilietybės neturinčių fizinių asmenų galimybė įsigyti tokią žemę. Be to, 1994 m. įstatyme nenumatyta galimybė šią žemę įsigyti juridiniams asmenimis. Tačiau kiekvienas asmuo galėjo, sudarymas sutartį, nevaržomas įgyti tokios žemės uzufrukto teisę.
- 7 1994 m. įstatymas buvo iš dalies pakeistas (pakeitimai įsigaliojo 2002 m. sausio 1 d.) siekiant, kad fiziniai asmenys, kurie nėra Vengrijos piliečiai, ir juridiniai asmenys neturėtų galimybės ir pagal sutartį įgyti žemės ūkio paskirties žemės uzufrukto teises.
- 8 Vėlesniais šio įstatymo pakeitimais, kurie įsigaliojo 2013 m. sausio 1 d., numatyta, kad nebeleidžiama įgyti žemės ūkio paskirties žemės uzufrukto teisės pagal sutartį, o sudaryta tokia sutartis būtų laikoma niekine, išskyrus atvejį, kai tokią teisę įgyja „artimas tos pačios šeimos narys“. Be to, šiais pakeitimais į 1994 m. įstatymą įtrauktas 91 straipsnio 1 dalies a punktas, kuriame numatyta, kad „bet kokia 2013 m. sausio 1 d. egzistavusi uzufrukto teisė, suteikta neribotam laikotarpiui arba nustatytos trukmės laikotarpiui, turinčiam pasibaigti ne anksčiau kaip 2032 m. gruodžio 30 d., ir įgyta pagal sutartį, sudarytą asmenų, kurie nėra artimi tos pačios šeimos nariai, savaime nustoja galioti 2033 m. sausio 1 d.“.
- 9 *Mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII törvény* (2013 m. Įstatymas Nr. CXXII dėl žemės ūkio paskirties ir miško žemės pardavimo; toliau – 2013 m. Įstatymas dėl žemės ūkio paskirties žemės) buvo priimtas 2013 m. birželio 21 d. ir įsigaliojo 2013 m. gruodžio 15 d.
- 10 Šio įstatymo 5 straipsnio 13 punkte pateikiama tokia apibrėžtis:  
„Artimi tos pačios šeimos nariai: sutuoktiniai, tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiai, įvaikiai, savo ir sutuoktinio vaikai, itėviai, patėviai, sutuoktinių tėvai, broliai ir seserys.“
- 11 2013 m. Įstatymo dėl žemės ūkio paskirties žemės 37 straipsnio 1 dalyje dėl žemės ūkio paskirties žemės buvo palikta galioti taisyklė, pagal kurią neleidžiama įgyti tokios žemės uzufrukto teisių ir tokia sutartis būtų laikoma niekine, išskyrus atvejį, kai tokią sutartį sudaro artimi tos pačios šeimos nariai.
- 12 *Mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény* (2013 m. Įstatymas Nr. CXXII dėl tam tikrų nuostatų ir pereinamojo laikotarpio priemonių, susijusių su 2013 m. Įstatymu Nr. CXXII dėl žemės ūkio paskirties ir miško žemės pardavimo; toliau – 2013 m. Įstatymas dėl pereinamojo laikotarpio priemonių) buvo priimtas 2013 m. gruodžio 12 d. ir įsigaliojo 2013 m. gruodžio 15 d.

- 13 Šio įstatymo 108 straipsnio 1 dalyje, kuria buvo panaikinta 1994 m. įstatymo 91 straipsnio 1 dalis, nurodyta:

„Bet kokia 2014 m. balandžio 30 d. egzistuojanti uzufrukto arba naudojimo teisė, suteikta neribotam laikotarpiui arba nustatytos trukmės laikotarpiui, kuris turi baigtis ne anksčiau kaip 2014 m. balandžio 30 d., ir įgyta pagal sutartį, sudarytą asmenų, kurie nėra artimi tos pačios šeimos nariai, savaime nustoja galioti 2014 m. gegužės 1 d.“

- 14 *Ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény* (1997 m. Įstatymas Nr. CXLI dėl žemės registro; toliau – Įstatymas dėl žemės registro) 94 straipsnyje nustatyta:

„1. Jeigu uzufrukto ir naudojimo teises, kurių netenkama pagal [2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių] 108 straipsnio 1 dalį (toliau kartu šiame straipsnyje – uzufrukto teisės), numatoma išbraukti iš žemės registro, fizinis asmuo, kuriam priklauso uzufrukto teisės, gavęs oficialų panešimą, kurį už registro tvarkymą atsakinga institucija išsiunčia ne vėliau kaip 2014 m. spalio 31 d., per 15 dienų nuo oficialaus pranešimo įteikimo, naudodamas ministro šiuo tikslu parengtą formą, turi deklaruoti artimo tos pačios šeimos nario santykius, kuriais, jei taip yra, jis susijęs su asmeniu, kuris registracijos pagrindą sudarančiame dokumente nurodytas kaip nekilnojamojo turto savininkas. Jei per nustatytus terminus deklaracija nepateikiama, po 2014 m. gruodžio 31 d. pateikti patvirtinimo prašymai nenagrinėjami.

<...>

3. Jeigu deklaracija nepatvirtina artimo tos pačios šeimos nario santykio arba jeigu per nustatytus terminus deklaracija apskritai nepateikiama, už žemės registro valdymą atsakinga institucija savo iniciatyva išbraukia uzufrukto teises iš minėto registro per šešis mėnesius nuo termino deklaracijai pateikti pabaigos, bet ne vėliau kaip 2015 m. liepos 31 d.

<...>

5. Žemės reikalų administracija ne vėliau kaip 2014 m. gruodžio 31 d. savo iniciatyva išbraukia iš žemės registro uzufrukto teises, kurios buvo įregistruotos subjektų, neturinčių juridinių asmenų arba juridinio asmens statuso, tačiau galinčių įgyti teises, kurios gali būti registruojamos, vardu ir kurios buvo panaikintos pagal [2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių] 108 straipsnio 1 dalį.“

## **Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai**

### ***Byla C-52/16***

- 15 SEGRO yra komercinė bendrovė, kurios buveinė yra Vengrijoje ir kurios akcininkai yra fiziniai asmenys, kitų valstybių narių piliečiai, gyvenantys Vokietijoje.
- 16 SEGRO įgijo uzufrukto teises į du žemės ūkio paskirties žemės sklypus, esančius Vengrijoje. Šios teisės buvo įregistruotos žemės registre. Konkrečiai iš Vengrijos vyriausybės rašytinių pastabų matyti, kad šios teisės įgytos iki 2002 m. sausio 1 d., o į minėtą registrą įtrauktos 2002 m. sausio 8 d.
- 17 Dviem sprendimais – 2014 m. rugsėjo 10 d. ir 11 d. – Vašo medės administracinių paslaugų tarnyba (Šarvaro rajono žemėtvarkos biuras) išbraukė šias uzufrukto teises iš minėto registro remdamasi 2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių 108 straipsnio 1 dalimi ir Įstatymo dėl žemės registro 94 straipsnio 5 dalimi.

- 18 Grįsdama savo ieškinį, kurį pateikė *Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Sombathėjaus administracinių ir darbo bylų teismas, Vengrija), SEGRO, be kita ko, teigė, kad šios nuostatos pažeidžia Vengrijos Pagrindinį Įstatymą ir Sąjungos teisę.
- 19 Šis teismas kreipėsi į *Alkotmánybíróság* (Konstitucinis Teismas, Vengrija), prašydamas, pirma, konstatuoti, jog 2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių 108 straipsnio 1 dalis ir Įstatymo dėl žemės registro 94 straipsnio 5 dalis prieštarauja Pagrindiniam Įstatymui, kiek šiose nuostatose numatyta, kad anksčiau įgytos uzufukto teisės baigia galioti, ir kiek jose reikalaujama išbraukti šias teises iš žemės registro, ir, antra, uždrausti taikyti šias nuostatas nagrinėjamu atveju.
- 20 2015 m. liepos 21 d. sprendimu Nr. 25 *Alkotmánybíróság* (Konstitucinis Teismas) šiuos prašymus atmetė.
- 21 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad vis dėlto minėtame sprendime *Alkotmánybíróság* (Konstitucinis Teismas) konstatavo, jog Vengrijos Pagrindinis Įstatymas buvo pažeistas, nes, kiek tai susiję su uzufukto ir naudojimo teisėmis, kurios buvo prarastos pagal 2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių 108 straipsnį, teisės aktų leidėjas nenustatė išimtinių nuostatų dėl kompensacijos, tad net jei ši kompensacija susijusi su galiojančia sutartimi, šios sutarties šalys negalėjo jos reikalauti atsiskaitydamos tarpusavyje. Be to, šiame sprendime *Alkotmánybíróság* (Konstitucinis Teismas) nurodė teisės aktų leidėjui ne vėliau kaip iki 2015 m. gruodžio 1 d. užpildyti šią spragą. Šis terminas pasibaigė, tačiau jokių priemonių šiuo klausimu nesiimta.
- 22 Savo rašytinėse pastabose Vengrijos vyriausybė šiuo klausimu nurodė, kad taip *Alkotmánybíróság* (Konstitucinis Teismas) suformuluotas raginimas pakeisti teisės aktus susijęs tik su žalos, kurią galėjo patirti žemės savininkai, atlyginimu, beje, galimu, tik jeigu tokia žala negalėtų būti atlyginta šalims atsiskaitant tarpusavyje, pagal civilinės teisės normas. Dėl uzufukto teisių turėtojų *Alkotmánybíróság* (Konstitucinis Teismas) nusprendė, kad civilinės teisės normų pakako tam, kad būtų užtikrintas jų patirtos žalos atlyginimas.
- 23 *Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Sombathėjaus administracinių ir darbo bylų teismas) mano, kad nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatomis apribojama valstybių narių piliečių, kurie nėra Vengrijos piliečiai, teisė į įsisteigimo laisvę ir teisė į laisvą kapitalo judėjimą, nes jos gali atgrasyti šiuos piliečius nuo naudojimosi tokiomis teisėmis įgyjant žemės ūkio paskirties plotų uzufukto teises, turint omenyje pavojų anksčiau laiko netekti šių teisių, net jeigu jos priklauso pagal galiojančias sutartis.
- 24 Kalbant apie tikslus, kurių siekiama 2013 m. Įstatymu dėl žemės ūkio paskirties žemės, pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo 2015 m. liepos 21 d. *Alkotmánybíróság* (Konstitucinis Teismas) sprendimo Nr. 25 ištrauką, iš kurių, be kita ko, matyti, kad minėtu įstatymu „siekiama nacionalinio strateginio tikslo, visuotinai pripažinto ir patvirtino pakeitus sistemą ir užtikrinamo Pagrindinio Įstatymo P straipsniu; šiuo tikslu iš esmės norima užtikrinti, kad dirbamosios žemės savininkai būtų tik ją eksploatuojantys fiziniai asmenys“. Minėtame sprendime priduriama, kad „taip pat siekiant minėto tikslo šiame įstatyme numatyta, kad žemės nuosavybės teisės negalima įgyti siekiant investuoti į ateitį, t. y. siekiant gauti pelno iš žemės kainos augimo“, ir kad, „kaip matyti iš minėto įstatymo preambulės, šis įstatymas parengtas siekiant ir kitų politinių ir teisinių tikslų, kaip antai, kad žemės ūkio paskirties ir miško žemės pardavimas ir tokios žemės įkeitimas paskoloms garantuoti veiksmingai palengvintų žemei eksploatuoti įsteigtų naujų žemės ūkių veiklą, skatintų ūkio valdų, pajėgių vykdyti perspektyvią ir konkurencingą žemės ūkio produkcijos gamybą, steigimą, užtikrintų, kad dėl žemės padalijimo į sklypus nebus neigiamai paveikta iš ūkio valdų sudaryta žemės ūkio struktūra ir kad bet kuris ūkininkas galėtų netrikdomas vykdyti savo žemės ūkio veiklą“.
- 25 Konkrečiau kalbant, kiek tai susiję su pagrindinėje byloje nagrinėjamos nuostatomis, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad iš minėto *Alkotmánybíróság* (Konstitucinis Teismas) sprendimo matyti, kad „Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių 108 straipsnio

1 dalies būtinybė ir nauda buvo konkrečiai grindžiama teiginiu, kad, kiek tai susiję su dirbamosios žemės nuosavybe, minėtu įstatymu, siekiant visiškai įgyvendinti pagal naują sistemą nustatytą nacionalinį strateginį tikslą, turėjo būti panaikinti teisiniai padariniai, kuriuos lėmė dirbamosios žemės įgijimo praktika, kuri buvo formuojama beveik du dešimtmečius ir dėl kurios uzufukto teisė buvo taikoma netinkamai“. Minėtame sprendime patikslinama, kad „iš tikrųjų pagal naują sistemą, kiek tai susiję su dirbamosios žemės nuosavybės, uzufukto ir naudojimo teisėmis, negalima atsisakyti reikalavimo, kad žemės registre nurodyta situacija privalo atspindėti teisinius santykius, kurie atitiktų Pagrindinį Įstatymą“. Todėl tame pačiame sprendime nurodyta, kad „egzistavo būtinybė įtvirtinti nuostatas, kurios leistų užkirsti kelią teisinių schemų, vadinamų „užslėptomis sutartimis“, taikymui, taigi ir numatyti, kad negalima ir toliau įgyvendinti teisių, vykdyti pareigų arba naudotis kokiomis nors teisinėmis priemonėmis remiantis egzistuojančiais teisiniais santykiais, siekiant nesilaikyti nuosavybės įgijimo srityje anksčiau taikytų draudimų ir apribojimų“.

26 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad vis dėlto Vengrijos teisės aktų leidėjas nepakankamai pagrindė nagrinėjamų teisės normų būtinybę ir proporcingumą, nes 2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių motyvai neleidžia šiame įstatyme ar minėtuose motyvuose išvelgti teisėto pakankamai pagrįsto bendrojo intereso ir nustatyti argumentų, kurie pateisintų uzufukto teisių panaikinimą nedarant jokio skirtumo, nenumatant kompensacijos ir tinkamo pereinamojo laikotarpio, taip pat, kiek tai susiję su pastaruoju aspektu, būtinybės iki kelių mėnesių sutrumpinti laikotarpį, kuris anksčiau nustatytas kaip 20 metų laikotarpis, kuriuo atitinkamos uzufukto teisės galėjo būti paliktos galioti iki jų panaikinimo.

27 Konkrečiai kalbant, nagrinėjami teisės aktai grindžiami teisine prezumpcija, nors ji aiškiai neįvardyta minėtuose teisės aktuose, pagal kurią laikoma, kad visos privačios sutartys, kuriomis buvo įgytos uzufukto ir naudojimo teisės, buvo sudarytos siekiant išvengti ankstesnių draudimų dėl nuosavybės įgijimo, siekiama nutraukti tariamus senus įstatymo pažeidimus. Taigi, pasinaudodamas teisėkūros priemonėmis, Vengrijos teisės aktų leidėjas nustatė tokių sutarčių tariamo negaliojimo padarinius, tačiau minėtų teisės aktų jis negrindė bendruoju interesu ir atėmė iš suinteresuotųjų asmenų galimybę vykstant administracinei procedūrai įrodyti, kad jų sutartys galioja, ir pažeidė Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintą jų teisę į nešališką teismą.

28 Be to, minėto teismo teigimu, pagrindinėje byloje nagrinėjamomis teisės nuostatomis taip pat pažeista Chartijos 17 straipsnyje įtvirtinta teisė į nuosavybę, visų pirma dėl to, kad uzufukto teisių turėtojams nebuvo užtikrinta tinkama kompensacija, kuri būtų mokama tokių teisių praradimo atveju, ir dėl to, kad nebuvo laikomasi teisėtų lūkesčių apsaugos principo, atsižvelgiant į tai, kad investicija į uzufukto prapirstai reiškia ilgalaikio teisinio sandorio sudarymą.

29 Tokiomis aplinkybėmis *Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Sombathėjaus administracinių ir darbo bylų teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar SESV 49 ir 63 straipsnius ir [Chartijos] 17 ir 47 straipsnius reikia aiškinti taip, kad jie draudžia nacionalinės teisės aktus, kaip antai nagrinėjamus pagrindinėje byloje, kuriuose, neatsižvelgiant į kitus kriterijus, numatyta pareiga panaikinti nekilnojamojo turto, t. y. žemės ūkio paskirties plotų uzufukto ir naudojimo teisių, įregistruotų ūkio subjektų ar fizinių asmenų, kurie nėra artimi šių plotų savininkų giminaičiai, vardu, registraciją, tačiau kartu nenurodyta, kad prarastų uzufukto ir naudojimo teisių turėtojams turi būti išmokėta kompensacija už patirtą turtinę žalą, susijusi su galiojančia sutartimi, bet negalima reikalauti šios sutarties šalims atsiskaitant tarpusavyje?

2. Ar SESV 49 ir 63 straipsnius ir [Chartijos] 17 ir 47 straipsnius reikia aiškinti taip, kad jie draudžia nacionalinės teisės aktus, kaip antai nagrinėjamus pagrindinėje byloje, kuriuose, neatsižvelgiant į kitus kriterijus, numatyta pareiga panaikinti nekilnojamojo turto, t. y. žemės ūkio paskirties plotų uzufukto ir naudojimo teisių, pagal iki 2014 m. balandžio 30 d. sudarytas sutartis įregistruotų ūkio subjektų ar fizinių asmenų, kurie nėra artimi šių plotų savininkų giminaičiai, vardu, registraciją ir

kartu nurodyta, kad prarastų uzufrukto ir naudojimo teisių turėtojams turi būti išmokėta kompensacija už patirtą turtinę žalą, susijusi su galiojančia sutartimi, bet negalima reikalauti šios sutarties šalims atsiskaitant tarpusavyje.“

### *Byla C-113/16*

- 30 G. Horváth yra Austrijoje gyvenantis Austrijos pilietis, kuris iki 2014 m. balandžio 30 d. įgijo uzufrukto teises į du Vengrijoje esančius žemės ūkio paskirties žemės sklypus. Šios teisės buvo įregistruotos žemės registre. Per Teisingumo Teisme vykusį posėdį Vengrijos vyriausybė patikslino, kad registracija buvo atlikta 1999 m. lapkričio 2 d.
- 31 2015 m. spalio 12 d. sprendimu Vašo medės savivaldybė išbraukė šias uzufrukto teises iš žemės registro remdamasi 2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių 108 straipsnio 1 dalimi ir Įstatymo dėl žemės registro 94 straipsnio 1 ir 3 dalimis.
- 32 G. Horváth kreipėsi į *Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Sombathėjaus administracinių ir darbo bylų teismas).
- 33 Šiam teismui kyla klausimas, pirma, ar, atsižvelgiant į tai, kad pagal nagrinėjamas nacionalinės teisės nuostatas, kiek jomis numatyta, kad uzufrukto teisės gali būti išsaugomos, jeigu jų turėtojas įrodo, kad jį su šias teises suteikusių asmeniu sieja artimos giminystės ryšys (toks asmuo daugeliu atvejų bus Vengrijos pilietis), minėtomis nuostatomis sukuriama paslėpta valstybių narių piliečių, kurie nėra Vengrijos piliečiai, diskriminacija. Tai gali lemti ir aplinkybė, kad anksčiau galiojusiais teisės aktais buvo nustatytas aiškus draudimas užsienio fiziniams ir juridiniams asmenims, norėjusiems eksploatuoti žemės ūkio paskirties žemę Vengrijoje, įgyti į tokią žemę nuosavybės teisę, todėl daug daugiau uzufrukto ar naudojimo teisių priklauso ne Vengrijos, bet kitų valstybių narių piliečiams.
- 34 Antra, kiek tai susiję su atitinkamų priemonių būtinybės atsižvelgiant į nacionalinio teisės aktų leidėjo siekiamus tikslus vertinimu, pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikiantis teismas papildė analizę, kurią pateikė sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-52/16. Atitinkamai jis nurodo, kad priimdamas 2013 m. Įstatymą dėl žemės ūkio paskirties žemės ir 2013 m. Įstatymą dėl pereinamojo laikotarpio priemonių Vengrijos teisės aktų leidėjas rėmėsi prielaida, kad žemės ūkio paskirties žemės uzufrukto teisės, dėl kurių susitarė artimos giminystės ryšiais nesusiję asmenys, turi būti laikomos investicijomis siekiant asmeninio pelno. Tačiau, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nuomone, artimos giminystės ryšys savaime nereiškia, kad reikia automatiškai atmesti prielaidą, jog gali būti siekiama asmeninio pelno.
- 35 Tokiomis aplinkybėmis *Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Sombathėjaus administracinių ir darbo bylų teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar nacionalinės teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėje byloje, pagal kuriuos suteiktos uzufrukto ir naudojimosi žemės ūkio paskirties žeme teisės išsaugomos tik įrodžius, kad su tokių teisių suteikėju egzistuoja artimos giminystės ryšys, todėl, jeigu tų teisių turėtojas negali įrodyti tokio artimos giminystės ryšio, jo teisės savaime nustoja galioti ir neskiriama jokios piniginės kompensacijos, lemia SESV 49 ir 63 straipsniams prieštaraujantį apribojimą?
  2. Ar nacionalinės teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėje byloje, pagal kuriuos suteiktos uzufrukto ir naudojimosi žemės ūkio paskirties žeme teisės išsaugomos tik įrodžius, kad su tokių teisių suteikėju egzistuoja artimos giminystės ryšys, todėl, jeigu tų teisių turėtojas negali įrodyti tokio artimos giminystės ryšio, jo teisės savaime nustoja galioti ir neskiriama jokios piniginės kompensacijos, faktiškai daro vienodą poveikį atitinkamos valstybės narės piliečiams ir kitų valstybių narių piliečiams, atsižvelgiant į SESV 49 ir 63 straipsnius?“

- 36 2016 m. kovo 10 d. Teisingumo Teismo pirmininko sprendimu bylos C-52/16 ir C-113/16 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimtas sprendimas.

### **Dėl prejudicinių klausimų**

- 37 Savo klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar SESV 49 ir 63 straipsniai ir Chartijos 17 ir 47 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad jie draudžia tokius nacionalinės teisės aktus, kaip nagrinėjami pagrindinėse bylose, pagal kuriuos anksčiau suteiktos žemės ūkio paskirties žemės uzufrukto teisės, kurių turėtojai nėra artimi šios žemės savininko giminaičiai, baigia galioti ir atitinkamai išbraukiamos iš žemės registru.

### ***Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos ir prejudicinių klausimų priimtinum***

- 38 Vengrijos vyriausybė tvirtina, kad, pirma, atsižvelgiant į tai, jog pagrindinėse bylose nagrinėjamos sutartys dėl uzufrukto teisių suteikimo buvo sudarytos prieš įsigaliojant 2003 m. Stojimo sutarčiai, jų galiojimo klausimą reglamentuoja tik tokių sutarčių sudarymo metu galiojusios nacionalinės teisės normos. Todėl Teisingumo Teismas nėra kompetentingas vertinti tokių normų atitikties Sąjungos teisei nei juolab spręsti dėl vėlesnio uzufrukto teisių, kurios, kaip teigiama, nagrinėjamu atveju neteisėtai suteiktos, kaip tai matyti iš nacionalinės teisės aktų, galiojusių prieš atitinkamos valstybės narės įstojimą į Sąjungą, panaikinimo laikantis pagrindinėse bylose nagrinėjamų teisės normų.
- 39 Tačiau iš suformuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti Sąjungos teisę, kiek tai yra susiję su jos taikymu naujojoje valstybėje narėje nuo jos įstojimo į Sąjungą dienos (šiuo klausimu žr. 2006 m. sausio 10 d. Sprendimo *Ynos*, C-302/04, EU:C:2006:9, 36 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 40 Reikia konstatuoti, kad nagrinėjamu atveju, kaip matyti iš sprendimų dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, pagrindinėse bylose nagrinėjamos uzufrukto teisės 2014 m. balandžio 30 d. dar egzistavo, jos buvo panaikintos ir išbrauktos iš žemės registro ne pagal teisės aktus, kurie galiojo ir lėmė visus padarinius dėl šių teisių prieš Vengrijai įstojant į Sąjungą, bet tik pagal pagrindinėse bylose nagrinėjamas nuostatas, kurios buvo priimtos praėjus beveik dešimčiai metų nuo minėto įstojimo dienos.
- 41 Antra, Vengrijos vyriausybė teigia, kad pateikti klausimai yra nepriimtini, kiek jie susiję su 2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių 108 straipsniu, nes pagrindinėse bylose taikytinas tik Įstatymo dėl žemės registro 94 straipsnis. Minėtas 108 straipsnis jau lėmė visus padarinius ir prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas negali nuspręsti atkurti arba išlaikyti pagrindinėse bylose nagrinėjamų uzufrukto teisių.
- 42 Šiuo klausimu reikia priminti, kad, remiantis suformuota jurisprudencija Teisingumo Teismui ir nacionaliniams teismams bendradarbiaujant pagal SESV 267 straipsnį, tik bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, turi įvertinti, ar jo sprendimui priimti būtinas prejudicinis sprendimas, ir Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą. Todėl iš principo Teisingumo Teismas turi priimti sprendimą tuo atveju, kai pateikiami klausimai susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu (2012 m. balandžio 24 d. Sprendimo *Kamberaj*, C-571/10, EU:C:2012:233, 40 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 43 Teisingumo Teismas gali atmesti nacionalinio teismo prašymą, tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, jeigu problema hipotetinė arba jeigu Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teisine aplinkybes, būtinas tam, kad naudingai atsakytų į jam pateiktus klausimus (2012 m. balandžio 24 d. Sprendimo *Kamberaj*, C-571/10, EU:C:2012:233, 42 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).



- 44 Šiuo atveju 2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių 108 straipsnis lėmė pagrindinėse bylose nagrinėjamų uzufukto teisių išnykimą *ex lege*. Taigi šis straipsnis, kaip ir Įstatymo dėl žemės registro 94 straipsnis, buvo pagrindas priimti pagrindinėse bylose nagrinėjamus sprendimus dėl teisių išbraukimo iš registro. Iš to matyti, kad, viena vertus, Sąjungos teisės išaiškinimas, kurio šiuo atveju prašoma ir kuriuo siekiama suteikti prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui galimybę įvertinti minėtų nacionalinės teisės nuostatų atitiktį Sąjungos teisei, akivaizdžiai susijęs su pagrindinių bylų dalyku ir, kita vertus, pateikti klausimai nėra hipotetiniai.
- 45 Šiuo klausimu, kiek tai susiję su Vengrijos vyriausybės teiginiu, kad prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas negali nuspręsti dėl uzufukto teisių, kurios buvo panaikintos pagal 2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių 108 straipsnį ir išbrauktos iš registro pagal Įstatymo dėl žemės registro 94 straipsnį, išlaikymo, primintina, kad pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją tiesiogiai taikomomis teisės nuostatomis, kaip antai SESV 49 ir 63 straipsniais, gali būti remiamasi nacionaliniame teisme ir jos gali lemti joms prieštaraujančių nacionalinės teisės normų netaikymą (šiuo klausimu žr. 2002 m. lapkričio 5 d. Sprendimo *Überseering*, C-208/00, EU:C:2002:632, 60 punktą ir 2017 m. rugsėjo 14 d. Sprendimo *The Trustees of the BT Pension Scheme*, C-628/15, EU:C:2017:687, 49 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 46 Taigi ir administracinės institucijos, ir nacionaliniai teismai, įpareigoti taikyti Sąjungos teisės nuostatas, kai įgyvendina atitinkamą savo kompetenciją, privalo užtikrinti visišką šių nuostatų veiksmingumą, jeigu būtina, savo iniciatyva atsisakydami taikyti bet kokią joms prieštaraujančią nacionalinės teisės nuostatą, ir neprivalo prašyti, kad ši nacionalinė nuostata būtų panaikinta teisėkūros arba kitokiomis konstitucinėmis priemonėmis, arba laukti, kol tai bus padaryta (2017 m. rugsėjo 14 d. Sprendimo *The Trustees of the BT Pension Scheme*, C-628/15, EU:C:2017:687, 54 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 47 Trečia, Vengrijos vyriausybė teigia, kad prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl kai kurių išvadų, išplaukiančių iš 2015 m. liepos 21 d. *Alkotmánybíróság* (Konstitucinis Teismas) sprendimo Nr. 25, nors pagal Vengrijos konstitucinę teisę žemesnės instancijos teismai privalo laikytis Konstitucinio Teismo sprendimų.
- 48 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad pagal suformuotą jurisprudenciją nacionaliniams teismams suteikta itin didelė diskrecija kreiptis į Teisingumo Teismą su klausimais dėl reikšmingų Sąjungos teisės nuostatų išaiškinimo ir kad nacionalinės teisės norma negali būti kliūtis nacionaliniam teismui pasinaudoti minėta diskrecija. Iš tikrųjų ši diskrecija neatsiejama nuo SESV 267 straipsnyje nustatytos nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo sistemos ir teismo, kuriam pavesta taikyti Sąjungos teisę, funkcijų, šia nuostata patiktų nacionaliniams teismams (šiuo klausimu žr. 2016 m. balandžio 5 d. Sprendimo *PFE*, C-689/13, EU:C:2016:199, 32 ir 33 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją). Taigi, Teisingumo Teismas konkrečiai nusprendė, kad vien dėl vidaus teisės taisyklės, kuria teismai, jeigu jų sprendimas nėra galutinis, įpareigojami laikytis aukštesnio teismo atlikto teisės klausimų vertinimo, iš šių teismų negalima atimti tokios diskrecijos (2010 m. birželio 22 d. Sprendimo *Melki ir Abdeli*, C-188/10 ir C-189/10, EU:C:2010:363, 42 punktą).
- 49 Iš viso to, kas nurodyta, matyti, kad Vengrijos vyriausybės pateiktus argumentus, kuriais siekiama užginčyti Teisingumo Teismo jurisdikciją nagrinėti prejudicinius klausimus ar jų priimtinumą, reikia atmesti.

## *Dėl esmės*

### *Dėl SESV 49 straipsnio (įsisteigimo laisvė) ir (arba) 63 straipsnio (laisvas kapitalo judėjimas) taikymo*

- 50 Pagrindinėse bylose nagrinėjamos nuostatomis iš esmės siekiama visiškai panaikinti anksčiau įgytas žemės ūkio paskirties žemės uzufrukto teises, kai šių teisių turėtojai netenkina sąlygų, kurios nuo šiol pagal nacionalinės teisės aktus turi būti įvykdytos norint įgyti minėtas uzufrukto teises, ir atitinkamai reglamentuoti tokių anksčiau įgytų teisių išbraukimą iš žemės registrų.
- 51 Pirmiausia reikia priminti, kad nors SESV 345 straipsnis, kurį savo pastabose nurodė Vengrijos vyriausybė, išreiškia Sutarčių neutralumo valstybėse narėse taikomos nuosavybės sistemos atžvilgiu principą, šis straipsnis nelemia, kad valstybių narių nuosavybės sistemoms būtų netaikomos pagrindinės SESV nuostatos (2013 m. spalio 22 d. Sprendimo *Essent ir kt.*, C-105/12–C-107/12, EU:C:2013:677, 29 ir 36 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija ir 2017 m. gegužės 16 d. Nuomonės 2/15 (Laisvosios prekybos susitarimas su Singapūru), EU:C:2017:376, 107 punktas). Nors šiuo straipsniu nekvestionuojama valstybių narių galimybė nustatyti nekilnojamojo turto įgijimo tvarką numatant konkrečias priemones, taikomas sandoriams dėl žemės ūkio paskirties žemės ir miško žemės, tokiai tvarkai, be kita ko, taikoma nediskriminavimo taisyklė ir nuostatos dėl įsisteigimo laisvės ir laisvo kapitalo judėjimo (šiuo klausimu žr. 2003 m. rugsėjo 23 d. Sprendimo *Ospelt ir Schlössle Weissenberg*, C-452/01, EU:C:2003:493, 24 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 52 Be to, kadangi prejudiciniai klausimai taip pat susiję su Sutarties nuostatomis dėl įsisteigimo laisvės ir dėl laisvo kapitalo judėjimo, reikia nustatyti, kokia laisvė nagrinėjama pagrindinėse bylose (šiuo klausimu žr. 2014 m. vasario 5 d. Sprendimo *Hervis Sport- és Divatkereskedelmi*, C-385/12, EU:C:2014:47, 20 punktą).
- 53 Tam reikia atsižvelgti į nagrinėjamų nacionalinės teisės aktų tikslą (2014 m. vasario 5 d. Sprendimo *Hervis Sport- és Divatkereskedelmi*, C-385/12, EU:C:2014:47, 21 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 54 Dėl pagrindinėse bylose nagrinėjamų teisės aktų, kurių tikslas nurodytas šio sprendimo 50 punkte, reikia priminti, kad tuo atveju, kai įgyvendinama teisė kitos valstybės narės teritorijoje įsigyti, eksploatuoti ir perleisti nekilnojamąjį turtą, ji, kaip sudėtinė įsisteigimo laisvės dalis, lemia kapitalo judėjimą (šiuo klausimu žr. 2007 m. sausio 25 d. Sprendimo *Festersen*, C-370/05, EU:C:2007:59, 22 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 55 Taigi, nors *a priori* šie teisės aktai gali būti laikomi reglamentuojančiais abi pagrindines laisves, kurias nurodė prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ne mažiau svarbu, kad pagrindinių bylų kontekste galimi tokių teisės aktų lemiami įsisteigimo laisvės apribojimai yra neišvengiama laisvo kapitalo judėjimo apribojimo pasekmė, todėl nepateisina minėtų teisės aktų nagrinėjimo atsižvelgiant vien į SESV 49 straipsnį (šiuo klausimu žr. 2009 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Glaxo Wellcome*, C-182/08, EU:C:2009:559, 51 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 56 Iš tiesų kapitalo judėjimas apima sandorius, pagal kuriuos nerezidentai investuoja į nekilnojamąjį turtą valstybės narės teritorijoje, kaip tai matyti iš kapitalo judėjimo nomenklatūros, esančios 1988 m. birželio 24 d. Tarybos direktyvos 88/361/EEB dėl Sutarties 67 straipsnio (šis straipsnis panaikintas Amsterdamo sutartimi) įgyvendinimo (OL L 178, 1988, p. 5; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 10 sk., 1 t. p. 10) I priede, nes ši nomenklatūra išsaugo savo buvusią orientacinę reikšmę siekiant apibrėžti kapitalo judėjimo sąvoką (2007 m. sausio 25 d. Sprendimo *Festersen*, C-370/05, EU:C:2007:59, 23 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 57 Ši sąvoka apima, be kita ko, investicijas į nekilnojamąjį turtą, susijusias su žemės ūkio paskirties žemės užufrukto teisės įgijimu, kaip tai matyti visų pirma iš patikslinimo, nurodyto Direktyvos 88/361 I priede pateiktuose paaiškinimuose, pagal kurių investicijų į nekilnojamąjį turtą, kurias apima ši sąvoka, kategorijai priklauso ir užufrukto teisės į pastatus ir žemę.
- 58 Nagrinėjamu atveju, kiek tai susiję su byla C-113/16, neginčijama, kad pagrindinė byla yra susijusi su Austrijos piliečiu, kuris negyvena Vengrijoje ir kuris pagal sutartį įgijo Vengrijoje esančios žemės ūkio paskirties žemės užufrukto teises ir vėliau neteko šių teisių dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamų nacionalinės teisės nuostatų priėmimo. Taigi ši situacija patenka į laisvo kapitalo judėjimo taikymo sritį.
- 59 Tas pats pasakytina ir apie situaciją byloje C-52/16. Nors neginčijama, kad nurodytoje byloje nagrinėjamas užufrukto teisės įgijo Vengrijoje įsisteigusi komercinė bendrovė, iš sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateiktos informacijos matyti, kad šią bendrovę įsteigė kitoje valstybėje narėje gyvenantys fiziniai asmenys. Kaip generalinis advokatas nurodė savo išvados 55 punkte, net jeigu nekilnojamąjį turtą įgyja valstybėje narėje, kurioje toks turtas yra, įsteigtas juridinis asmuo, toks nerezidentų atliktas turto įsigijimas gali būti priskirtas prie laisvo kapitalo judėjimo (šiuo klausimu žr. 2003 m. gruodžio 11 d. Sprendimo *Barbier*, C-364/01, EU:C:2003:665, 58 ir 59 punktus ir 2009 m. spalio 1 d. Sprendimo *Woningstichting Sint Servatius*, C-567/07, EU:C:2009:593, 12, 13, 19, 20 ir 39 punktus).
- 60 Iš to matyti, kad pagrindinėse bylose nagrinėjamus teisės aktus reikia įvertinti atsižvelgiant tik į laisvą kapitalo judėjimą.

#### *Dėl laisvo kapitalo judėjimo apribojimo egzistavimo*

- 61 Pagal suformuotą jurisprudenciją SESV 63 straipsnio 1 dalis apskritai draudžia kapitalo judėjimo tarp valstybių narių apribojimus (žr. 2013 m. spalio 22 d. Sprendimo *Essent ir kt.*, C-105/12–C-107/12, EU:C:2013:677, 39 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 62 Nagrinėjamu atveju reikia konstatuoti, kad pačiu savo tikslu nacionalinės teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėse bylose, kuriuose numatyta, kad pagal sutartį įgytos žemės ūkio paskirties žemės užufrukto teisės, įskaitant teises, turimas dėl naudojimosi teise į laisvą kapitalo judėjimą, baigia galioti, riboja minėtą laisvę (jau vien dėl šios aplinkybės). Šiai išvada neturi įtakos galimas žalos atlyginimo priemonės asmenims, kurie buvo įgiję šias teises, bet vėliau, pritaikius minėtus teisės aktus, jų neteko, nustatymas, kurio galimybę prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo byloje C-52/16 pateiktame antrajame klausime.
- 63 Šiais teisės aktais iš suinteresuotojo asmens atimama galimybė toliau naudotis įgyta teise ir jam trukdoma, be kita ko, eksploatuoti atitinkamą žemės ūkio paskirties žemę siekiant tikslų, dėl kurių jis tokią teisę įgijo, taip pat galimybė ją perleisti.
- 64 Taigi pagrindinėse bylose nagrinėjami teisės aktai, kuriais taip iš valstybių narių piliečių, kurie nėra Vengrijos piliečiai ir kurie naudojami laisvu kapitalo judėjimu, atimama galimybė valdyti turtą, į kurį jie investavo kapitalą, sudaro tokio laisvo judėjimo kliūtį.
- 65 Be to, kaip matyti iš suformuotos jurisprudencijos, prie SESV 63 straipsnio 1 dalimi draudžiamų priemonių, kaip antai laisvo kapitalo judėjimo apribojimų, be kita ko, priskiriamos priemonės, kurios atgraso nerezidentus nuo investavimo tam tikroje valstybėje narėje (2007 m. sausio 25 d. Sprendimo *Festersen*, C-370/05, EU:C:2007:59, 24 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją ir 2009 m. spalio 1 d. Sprendimo *Woningstichting Sint Servatius*, C-567/07, EU:C:2009:593, 21 punktą).

- 66 Todėl nacionalinės teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėse bylose, nustato SESV 63 straipsniu užtikrinamos pagrindinės laisvės apribojimą.
- 67 Dėl to, ar šie teisės aktai taip pat pripažintini diskriminaciniais (byloje C-113/16 pateiktame antrajame klausime išskirtas aspektas), reikia pažymėti, kaip tai padarė generalinis advokatas savo išvados 72 punkte, kad reikalavimas, kaip yra šiuo atveju, kad uzufrukto teisių turėtoją ir dirbamosios žemės savininką sietų artimos giminystės ryšys, paremtas kriterijumi, kuris, atrodo, nepriklauso nuo uzufrukto teisių turėtojo pilietybės ir kapitalo kilmės, taigi jis nesukuria tiesioginės diskriminacijos.
- 68 Atsižvelgiant į tai, reikia pažymėti, kad, pirma, tikimybė, kad toks kriterijus būtų tenkinamas, kiek tai susiję su kitų valstybių narių piliečiais, kurie įgijo tokias uzufrukto teises, santykinai maža.
- 69 Iš tiesų dėl nacionalinio sureglamentavimo konteksto, nurodyto šio sprendimo 5 ir 6 punktuose, ir dėl pereinamojo laikotarpio priemonių, kurios numatytos Stojimo akte ir primintos šio sprendimo 3 ir 4 punktuose, iš kurių matyti, kad Vengrijos pilietybės neturintiems asmenims, pageidaujantiems įgyti nuosavybės teisę į žemės ūkio paskirties žemę, daug metų taikyta išankstinio leidimo sistema, o vėliau nustatytas tokio įgijimo draudimas, sumažėjo galimybė tokią žemę nuosavybės teise įsigyti užsieniečiams, taigi ir tikimybė, kad tokios žemės uzufrukto teises turintis užsienietis tenkins artimo giminystės ryšio buvimo su žemės savininku reikalavimą.
- 70 Antra, dėl aplinkybės, kad 1992–2002 m. vienintelė Vengrijos pilietybės neturinčių asmenų galimybė įgyti daiktines teises į Vengrijoje esančią žemės ūkio paskirties žemę konkrečiai atsirasdavo įgijus jos uzufrukto teises, išaugo kitų valstybių narių piliečių, kurie tapo tokios žemės uzufrukto teisių turėtojais, skaičius.
- 71 Iš tiesų savo rašytinėse pastabose Vengrijos vyriausybė šiuo klausimu nurodė, kad iš daugiau kaip 100 000 teisių turėtojų, kuriems padarė įtaką jiems priklausiusių uzufrukto ir naudojimo teisių panaikinimas pagal 2013 m. Įstatymo dėl pereinamojo laikotarpio priemonių 108 straipsnio 1 dalį, tik 5 058 buvo ne Vengrijos, o kitų valstybių narių arba trečiųjų valstybių piliečiai.
- 72 Tačiau net jeigu prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kuriam priklauso atlikti tokį vertinimą, konstatuotų, kad šie skaičiai yra patikimi, remiantis vien šia aplinkybe negalima paneigti, kad pagrindinėse bylose nagrinėjami teisės aktai konkrečiai nepalankesni kitų valstybių narių piliečiams, palyginti su Vengrijos piliečiais.
- 73 Tokios nepalankesnės situacijos buvimas turi būti vertinamas iš valstybių narių (atmetus Vengriją) piliečių, kuriems tiesiogiai arba netiesiogiai priklauso žemės ūkio paskirties žemės uzufrukto teisės, sudarytą grupę lyginant su Vengrijos piliečiais, kuriems tiesiogiai arba netiesiogiai priklauso tokios uzufrukto teisės, ir nustatant kiekvienos iš šių grupę sudarančių asmenų, kuriems padarė poveikį pritaikyta teisių panaikinimo priemonė, procentą. Atsižvelgiant į šio sprendimo 68–70 punktuose nurodytą informaciją, tikėtina, kad paveiktų asmenų, kurie sudarė pirmąją iš šių grupių, skaičius buvo daug didesnis, palyginti su antrąją grupę sudarančių paveiktų asmenų skaičiumi (šiuo klausimu žr. 1999 m. vasario 9 d. Sprendimo *Seymour-Smith ir Perez*, C-167/97, EU:C:1999:60, 59 punktą).
- 74 Šiomis aplinkybėmis atrodo, kad pagrindinėse bylose nagrinėjami teisės aktai yra nepalankesni valstybių narių piliečiams, kurie nėra Vengrijos piliečiai (o tai turi patikrinti prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas), taigi jie gali lemti uzufrukto teisių turėtojo pilietybe arba kapitalo kilme grindžiamą netiesioginę diskriminaciją.
- 75 Tačiau net netiesioginės diskriminacijos atveju neatmetama, kad laisvo kapitalo judėjimo kliūtis, išplaukianti iš minėtų teisės aktų ir nurodyta šios sprendimo 62–66 punktuose, galėtų būti pateisinama.

*Dėl kapitalo judėjimo laisvės apribojimo pateisinimo*

- 76 Kaip matyti iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, priemonės, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėse bylose, kuriomis ribojamas laisvas kapitalo judėjimas ir kurios, labai tikėtina, sukuria netiesioginę diskriminaciją, gali būti leidžiamos, tik jeigu jas, remiantis objektyvia informacija, nesusijusia su atitinkamo kapitalo kilme, pateisina privalomieji bendrojo intereso pagrindai ir jeigu jos atitinka proporcingumo principą, pagal kurį reikalaujama, kad tokios priemonės būtų tinkamos norint įgyvendinti teisėtai siekiamą tikslą ir neviršytų to, kas būtina norint jį pasiekti (šiuo klausimu žr. 2007 m. spalio 25 d. Sprendimo *Geurts ir Vogten*, C-464/05, EU:C:2007:631, 24 punktą ir 2014 m. vasario 5 d. Sprendimo *Hervis Sport- és Divatkereskedelmi*, C-385/12, EU:C:2014:47, 41 ir 42 punktus).
- 77 Be to, tokios priemonės gali būti pateisinamos SESV 65 straipsnyje nurodytais pagrindais, jeigu jos atitinka minėtą proporcingumo principą (2009 m. spalio 1 d. Sprendimo *Woningstichting Sint Servatius*, C-567/07, EU:C:2009:593, 25 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 78 Taip pat šiuo klausimu reikia priminti, kad nacionalinės teisės aktą galima laikyti tinkamu nurodytam tikslui pasiekti, jeigu juo iš tikrųjų nuosekliai ir sistemiškai siekiama šio tikslo (2016 m. gegužės 26 d. Sprendimo *Komisija / Graikija*, C-244/15, EU:C:2016:359, 35 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 79 Nors galiausiai būtent nacionalinis teismas, vienintelis atsakingas už faktinių aplinkybių vertinimą ir nacionalinės teisės aktų išaiškinimą, turi priimti galutinį sprendimą, ar nagrinėjamu atveju šie reikalavimai yra įvykdyti, Teisingumo Teismas, turintis naudingai atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kad nacionalinis teismas galėtų priimti sprendimą, yra kompetentingas pateikti gaires, grindžiamas pagrindinės bylos medžiaga ir rašytinėmis bei žodinėmis pastabomis, kurios jam buvo pateiktos (šiuo klausimu žr. 2014 m. liepos 17 d. Sprendimo C-173/13, EU:C:2014:2090, 56 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 80 Nagrinėjamu atveju Vengrija teigė, kad pagrindinėse bylose nagrinėjami teisės aktai yra pateisinami Teisingumo Teismo jurisprudencijoje pripažintais privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais, t. y. su žemės ūkio paskirties žemės eksploatavimu susijusiu bendrojo intereso tikslu ir SESV 65 straipsnyje nurodytais pagrindais. Dėl šio straipsnio minėta valstybė konkrečiai nurodo, pirma, siekį bausti už nacionalinės teisės aktų, reglamentuojančių valiutų kursų kontrolę, pažeidimus, ir, antra, siekį, remiantis viešąja tvarka, kovoti su nesąžiningo įgijimo praktika.

*– Dėl bendrojo intereso tikslu, siejamu su žemės ūkio paskirties žemės eksploatavimu, grindžiamo pateisinimo buvimo*

- 81 Remdamasi išvadomis, kurias *Alkotmánybíróság* (Konstitucinis Teismas) pateikė 2015 m. liepos 21 d. sprendime Nr. 25 ir kurios nurodytos šio sprendimo 24 punkte, Vengrijos vyriausybė teigia, kad pagrindinėse bylose nagrinėjamais teisės aktais, kiek juose numatyta, kad vélesnis žemės ūkio paskirties žemės uzufukto teisių įgijimas ir tokių egzistuojančių teisių palikimas galioti galimas, tik jeigu uzufukto teisių turėtojas yra artimas atitinkamo turto savininko šeimos narys, siekiama bendrojo intereso tikslų. Šiais teisės aktais siekiama užtikrinti, kad dirbamosios žemės nuosavybės teisės priklausytų asmenims, kurie tokią žemę dirba, ir užkirsti kelią tam, kad tokia žemė būtų įsigyjama tik spekuliaciniais tikslais, ir užtikrinti, kad ją eksploatuotų naujos įmonės, taip pat padėti kurti tokio dydžio nuosavybę, kad žemės ūkio produkcijos gamyba būtų tvari ir konkurencinga, vengti skaidyti žemės ūkio valdas, taip pat vengti kaimo vietovių tuštėjimo ir mažėjančio tokių vietovių apgyvendinimo.
- 82 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pripažino, kad nacionalinės teisės aktai gali riboti laisvą kapitalo judėjimą siekiant tikslų, kaip antai tikslo išsaugoti žemės ūkio paskirties žemės eksploatavimą, kai žemę dirba pats savininkas, ir užtikrinti, kad daugiausia žemės ūkio valdose gyventų ir jas

eksploatuotų jų savininkai, taip pat teritorijos tvarkymo tikslais išlaikyti nuolatinius gyventojus kaimo vietovėse ir skatinti protingą turimų žemės sklypų naudojimą kovojant su spaudimu žemės rinkoje. Beje, šie tikslai atitinka bendros žemės ūkio politikos, kuria, kaip numatyta SESV 39 straipsnio 1 dalies b punkte, siekiama „<...> užtikrinti deramą žemės ūkiu besiverčiančios bendruomenės gyvenimo lygį“ ir kurią kuriant reikia atsižvelgti į „žemės ūkio veiklos savitumą, kuris priklauso nuo žemės ūkio socialinės struktūros ir nuo struktūrinių ir gamtinių įvairių žemės ūkio regionų skirtumų“, kaip tai numatyta SESV 39 straipsnio 2 dalies a punkte, tikslus (šiuo klausimu žr. 2007 m. sausio 25 d. Sprendimo *Festersen*, C-370/05, EU:C:2007:59, 27 ir 28 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją).

- 83 Tas pats pasakytina ir apie tikslus, skirtus žemės nuosavybės paskirstymo sistemai, suteikiančiai galimybę vystyti ir deramai prižiūrėti erdves ir kraštovaizdį, išlaikyti (2003 m. rugsėjo 23 d. Sprendimo *Ospelt ir Schlössle Weissenberg*, C-452/01, EU:C:2003:493, 39 punktas).
- 84 Vis dėlto nagrinėjamu atveju reikia patikrinti, ar, kaip priminta šio sprendimo 76 punkte, pagrindinėse bylose nagrinėjamus teisės aktus iš tiesų galima pateisinti objektyviomis priežastimis, kurios nepriklauso nuo atitinkamo kapitalo kilmės, ar jie yra tinkami siekiant teisėtų bendrojo intereso tikslų ir ar neviršija to, kas būtina, šiems tikslams pasiekti.
- 85 Šiomis aplinkybėmis taip pat primintina, kad pateisinamosios priežastys, kuriomis valstybė narė gali remtis, turi būti patvirtintos šios valstybės priimtose ribojamosios priemonės tinkamumo ir proporcingumo įrodymais ar analize ir konkrečiais įrodymais, pagrindžiančiais jos argumentus (pagal analogiją žr. 2015 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *Scotch Whisky Association ir kt.*, C-333/14, EU:C:2015:845, 54 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją). Taigi, jeigu valstybė narė siekia remtis tikslu, kuris gali pateisinti laisvo kapitalo judėjimo kliūtį, ji privalo pateikti sprendimą šiuo klausimu turinčiam priimti teismui visą informaciją, kuri leistų jam įsitikinti, jog minėta priemonė iš tiesų atitinka iš proporcingumo principo kylančius reikalavimus (pagal analogiją žr. 2010 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *Stoß ir kt.*, C-316/07, C-358/07–C-360/07, C-409/07 ir C-410/07, EU:C:2010:504, 71 punktą).
- 86 Šiuo klausimu, pirma, reikia pažymėti, kaip, be kita ko, teigė Komisija ir kaip generalinis advokatas nurodė savo išvados 111–113 punktuose, kad tokie teisės aktai, kaip nagrinėjami pagrindinėse bylose, pagal kuriuos galimybė išsaugoti egzistuojančias dirbamosios žemės uzufrukto teises egzistuoja tik tuo atveju, kai uzufrukto teisių turėtojas yra artimas tokios žemės savininko giminaitis, nėra tinkami siekti Vengrijos vyriausybės nurodytų tikslų, su kuriais šie teisės aktai neturi jokio tiesioginio ryšio.
- 87 Iš tiesų, reikalaujamo giminystės ryšio buvimas negali užtikrinti, kad konkretų turtą eksploatuos uzufrukto teisių turėtojas ir kad jis tokių uzufrukto teisių neįgijo vien spekuliaciniais tikslais. Taip pat nėra nieko, kas leistų *a priori* manyti, kad savininko šeimai nepriklausantis asmuo, kuris įgyja tokio turto uzufrukto teisę, pats negalėtų jos eksploatuoti ir kad tokia teisė tikrai įgyta spekuliaciniais tikslais, nenumatant tokios žemės dirbti.
- 88 Be to, iš Teisingumo Teismo turimos bylų medžiagos taip pat nematyti, kad savininko ir uzufrukto teisių turėtojo artimos giminystės ryšio buvimas, kurio reikalaujama pagal pagrindinėse bylose nagrinėjamus teisės aktus, gali prisidėti prie perspektyvaus ir konkurencingo žemės ūkio išlaikymo ir plėtros, visų pirma vengiant skaidyti žemės valdas.
- 89 Reikia pridurti, kad artimos giminystės ryšio egzistavimo reikalavimas taip pat neatrodo savaime galintis užtikrinti nurodytą tikslą – išvengti gyventojų išvykimo iš kaimo vietovių ir mažėjančio tokių vietovių apgyvendinimo. Nagrinėjamu atveju nacionalinio teisės aktų leidėjo pasirinktas kriterijus nėra susijęs su tikslu užtikrinti gyventojų išlaikymą kaimo vietovėse, nes aplinkybė, kad uzufrukto teisių turėtojas yra artimas savininko giminaitis, nebūtinai reiškia, kad uzufrukto teisių turėtojas gyvena netoli nuo atitinkamos žemės ūkio paskirties žemės.

- 90 Antra, pagrindinėse bylose nagrinėjama teisės aktais bet kuriuo atveju viršijama tai, kas būtina norint pasiekti Vengrijos vyriausybės nurodytus tikslus.
- 91 Viena vertus, kalbant apie tai, kad uzufukto teisių turėtojams nenumatyta galimybė gauti žalos atlyginimą, pažymėtina, kad iš tiesų Vengrijos vyriausybė teigė, jog šie asmenys turi turėti galimybę į žalos atlyginimą šalims atsiskaitant tarpusavyje ir taikant Vengrijos civilinės teisės normas. Tačiau bet kuriuo atveju tokia nuoroda į bendrąsias civilinės teisės normas reiškia, kad atlygintinų sumų, kurios jiems galėtų priklausyti, išieškojimą iš turto savininko turi pradėti minėtų teisių turėtojai, pasinaudodami procedūromis, kurios gali būti ilgos ir brangios. Šios civilinės teisės normos, į kurias, beje, pagrindinėse bylose nagrinėjamuose teisės aktuose nėra jokios nuorodos, nesuteikia galimybės lengvai nustatyti, ar pasibaigus tokioms procedūroms tikrai galima bus gauti kompensaciją ir koks tokių kompensacijų pobūdis. Be to, uzufukto teisių turėtojams taip pat neužtikrinama, kad jiems visiškai bus atlyginta patirta žala, be kita ko, tuo atveju, kai atitinkamo turto, kurio uzufukto teisės suteiktos, savininkas tampa nemokus.
- 92 Kita vertus, atrodo, kad galėjo būti numatytos mažiau laisvą kapitalo judėjimą ribojančios priemonės, palyginti su pagrindinėse bylose nagrinėjamuose teisės aktuose nustatytais priemonėmis, siekiant užtikrinti, kad dėl dirbamosios žemės uzufukto teisės nebūtų nutrauktas asmens, kuriam tokia žemė priklauso, atliekamas jos eksploatavimas, kad tokia teisė nebūtų įgyjama vien spekuliaciniais tikslais arba kad ji lemtų tokį naudojimąsi ar žemės suskaidymą, kad dėl to kiltų pavojus, jog tai nesuderinama su ilgalaikės žemės paskirtimi žemės ūkio poreikiams.
- 93 Šiuo aspektu pažymėtina, kad, pavyzdžiui, buvo galima, kaip generalinis advokatas nurodė savo išvados 114 punkte, reikalauti, kad uzufukto teisių turėtojas nekeistų atitinkamos žemės ūkio žemės paskirties ir prireikus pats užtikrintų efektyvų eksploatavimą ir laikytųsi sąlygų, užtikrinančių eksploatavimo tvarumą. Be to, atrodo, kad Vengrijos vyriausybės pateikti paaiškinimai patvirtina, kad toks reikalavimas pasirinktas taikyti tuo atveju, kai įgyjamos visos nuosavybės teisės į žemės ūkio paskirties žemę arba kai sudaroma šios žemės ilgalaikės nuomos sutartis. Tačiau, kaip matyti iš Teisingumo Teismo turimos bylų medžiagos, neatrodo, kad toks sprendimas negalėjo būti taikomas uzufukto teisių įgijimo atveju.
- 94 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia konstatuoti, kad pagrindinėse bylose nagrinėjami teisės aktai negali užtikrinti nuoseklus bendrojo intereso tikslų, kurie siejami su nurodytos žemės ūkio paskirties žemės eksploatavimu, įgyvendinimo ir neapsiriboja priemonėmis, kurios būtinos tokiems tikslams pasiekti, todėl šie tikslai negali pateisinti laisvo kapitalo judėjimo kliūčių, kurias lemia tokie teisės aktai.

– *Dėl pateisinimo, grindžiamo nacionalinės teisės aktu dėl valiutų kursų kontrolės pažeidimu, buvimo*

- 95 SESV 65 straipsnio 1 dalies b punkte numatyta, kad SESV 63 straipsnio nuostatos nepažeidžia valstybių narių teisės imtis visų reikalingų priemonių, kad būtų užkirstas kelias jų įstatymų ir kitų teisės aktų pažeidimams nustatyti, įtvirtinti duomenų apie kapitalo judėjimą deklaravimo tvarką administravimo ar statistikos tikslais arba imtis priemonių, pateisinamų viešąja tvarka ar visuomenės saugumu. SESV 65 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad tokios priemonės ir tvarka neturi sudaryti savavališko diskriminavimo ar laisvo kapitalo judėjimo ir mokėjimų užslėpto apribojimo.
- 96 Šiuo aspektu reikia priminti, kad SESV 65 straipsnio 1 dalies b punktas, kaip nuo pagrindinio laisvo kapitalo judėjimo principo leidžianti nukrypti nuostata, turi būti aiškinamas siaurai (šiuo klausimu žr. 2006 m. rugsėjo 14 d. Sprendimo *Centro di Musicologia Walter Stauffer*, C-386/04, EU:C:2006:568, 31 punktą).

- 97 Nagrinėjama atveju Vengrijos vyriausybė tvirtina, kad atsižvelgiant į tai, kad pagrindinėse bylose nagrinėjamos užufrukto teisės buvo įgytos iki 2002 m. sausio 1 d., ir į tai, kad jas įsigijo nerezidentai, kaip tai suprantama pagal valiutų kursų kontrolę reglamentuojančius teisės aktus, remiantis minėtais teisės aktais dėl tokio įgijimo reikėjo leidimo, kurį išduodavo už valiutų kursų kontrolę atsakinga valdžios institucija, būtent Vengrijos nacionalinis bankas. Tačiau iš pastarosios institucijos pateiktos informacijos matyti, kad kiek tai susiję su žemės ūkio paskirties žemės užufrukto teisių įgijimu, į ją niekada nebuvo kreiptasi dėl leidimo, susijusio su valiutų kursais. Vengrijos vyriausybės nuomone, tai reiškia, kad pagrindinėse bylose nagrinėjamas užufrukto teisių įgijimas yra negaliojantis.
- 98 Svarbu priminti, kad pagal SESV 267 straipsnyje numatytą procedūrą, grindžiamą aiškiu nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo kompetencijos atskyrimu, bet koks nagrinėjamų faktinių aplinkybių vertinimas priskiriamas nacionalinio teismo kompetencijai (2008 m. gegužės 8 d. Sprendimo *Danske Svineproducenter*, C-491/06, EU:C:2008:263, 23 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Be to, tik nacionaliniai teismai gali aiškinti nacionalinės teisės nuostatas (šiuo klausimu žr. 2013 m. sausio 15 d. Sprendimo *Križan ir kt.*, C-416/10, EU:C:2013:8, 58 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją). Galiausiai tik nacionalinis teismas turi apibrėžti klausimų, kuriuos jis ketina pateikti Teisingumo Teismui, dalyką (2009 m. spalio 1 d. Sprendimo *Gaz de France – Berliner Investissement*, C-247/08, EU:C:2009:600, 19 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 99 Reikia pažymėti, kad nagrinėjama atveju sprendimuose dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą nėra jokios nuorodos į konkrečias faktines aplinkybes, kuriomis buvo įgytos pagrindinėse bylose nagrinėjamos užufrukto teisės, taip pat jame nėra jokios užuominos apie galimus tokio įgijimo pažeidimus pagal nacionalinę teisę.
- 100 Be to, iš minėtuose sprendimuose pateiktos informacijos matyti, kad pagrindinėse bylose klausimas keliamas ne dėl tokių pirminių įgijimų teisėtumo, bet būtent dėl minėtose bylose nagrinėjamų užufrukto teisių panaikinimo pagal visuotinai taikomus nacionalinės teisės aktus, kuriuose įtvirtintas sprendimas panaikinti visas užufrukto teises, priklausančias asmeniui, kuris nėra artimas turto savininko šeimos narys, nepaisant konkrečių tokio įgijimo aplinkybių.
- 101 Taigi, siekiant atsakyti į prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus, reikia tik patikrinti, ar pagrindinėse bylose nagrinėjamus teisės aktus galima pateisinti siekiu nubausti už valiutų kursų kontrolę reglamentuojančių Vengrijos teisės aktų pažeidimus.
- 102 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad, pirma, iš Teisingumo Teismo turimos bylų medžiagos nematyti, kad pagal valiutų kursų kontrolę reglamentuojančius teisės aktus nerezidentai galėjo įgyti užufrukto teises tik gavę leidimą, susijusį su valiutų kursais, o jo negavus įgijimas laikytas niekiniu, ir kad pagrindinėse bylose nagrinėjami teisės aktai buvo priimti siekiant nubausti už jų pažeidimus.
- 103 Kiek tai susiję su pirmuoju iš šių aspektų, reikia nurodyti, kad iš Vengrijos vyriausybės pastabų matyti, kad nebuvo nė vieno kreipimosi dėl tokio leidimo išdavimo siekiant įgyti dirbamosios žemės užufrukto teises ir kad, nepaisant šios aplinkybės, žemės registre yra labai daug įrašų apie nerezidentų įgytas užufrukto teises neturint tokio leidimo.
- 104 Dėl antrojo aspekto reikia priminti, kad pagrindinėse bylose nagrinėjamuose teisės aktuose numatytas sisteminis užufrukto teisių, kurias artimo giminystės ryšio su atitinkamo turto savininku negalintys įrodyti asmenys įgijo į žemės ūkio paskirties žemę, praradimas. Vis dėlto, kaip generalinis advokatas pažymėjo savo išvados 94 punkte, šis giminystės kriterijus neturi jokios sąsajos su valiutų kursų kontrolės sritį reglamentuojančiais teisės aktais. Be to, dėl minėto kriterijaus užufrukto teisių praradimo sąlyga taikytina ne tik nerezidentams, bet ir rezidentams; beje, savo rašytinėse pastabose Vengrijos vyriausybė pati nurodė, kad iš maždaug 100 000 užufrukto ar naudojimo teisių turėtojų, kuriems ši panaikinimo priemonė turėjo poveikį, maždaug 95 000 buvo Vengrijos piliečiai.



- 105 Antra, darant prielaidą, kad pagrindinėse bylose nagrinėjamus teisės aktus bent iš dalies lėmė siekis nubausti už valiutų kursų kontrolės srityje taikomų teisės normų pažeidimus, o tai prirėikus turi patikrinti prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, taip pat reikia įsitikinti, kad minėtuose teisės aktuose numatyta uzufukto teisių panaikinimo priemonė nėra neproporcinga minėtam tikslui.
- 106 Šiuo aspektu reikia pažymėti, kad, kaip generalinis advokatas nurodė savo išvados 95 ir 98 punktuose, siekiant *ab initio* nubausti už galimus valiutų kursų kontrolės sritį reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus, galima buvo nustatyti kitas, švelnesnes priemones (pavyzdžiui, administracines baudas), palyginti su atitinkamų daiktinių teisių panaikinimu (pagal analogiją žr. 2005 m. gruodžio 1 d. Sprendimo *Burtscher*, C-213/04, EU:C:2005:731, 60 punktą).
- 107 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, reikia konstatuoti, kad nacionalinės teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėse bylose, darant prielaidą, kad juos iš tikrųjų lėmė siekis nubausti už valiutų kursų kontrolės sritį reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus arba nutraukti tokius pažeidimus, negali būti laikomi šiam tikslui pasiekti proporcinga priemone, taigi jų negalima pateisinti pagal SESV 65 straipsnio 1 dalies b punktą.
- *Dėl pateisinimo, grindžiamo kova, vykdoma siekiant apsaugoti viešąją tvarką, su praktika, kuria siekiama apeiti nacionalinį įstatymą, buvimo*
- 108 Kaip priminta šio sprendimo 95 punkte, SESV 65 straipsnio 1 dalies b punkte, be kita ko, numatyta, kad SESV 63 straipsnio nuostatos nepažeidžia valstybių narių teisės imtis priemonių, pateisintų viešosios tvarkos ar visuomenės saugumo pagrindais.
- 109 Iš pradžių reikia pažymėti, kad, kaip patikslinta šio sprendimo 6 ir 7 punktuose ir kaip matyti iš prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo paaiškinimų dėl nacionalinės teisės, po 1991 m. ir 1994 m. padarytų pakeitimų, kuriais siekta uždrausti įsigyti žemės ūkio paskirties žemę fiziniams asmenims, kurie nėra Vengrijos piliečiai, ir juridiniams asmenims, vis dėlto bet kuris asmuo gali įgyti tokios žemės uzufukto teisę. Iš tų pačių paaiškinimų matyti, kad 1994 m. Įstatymo dėl dirbamosios žemės pakeitimai, kuriais siekta panaikinti tokių fizinių ar juridinių asmenų galimybę ir pagal sutartį įgyti žemės ūkio paskirties žemės uzufukto teises, buvo padaryti tik 2002 m. sausio 1 d.
- 110 Taigi, kaip, beje, aiškiai matyti iš Vengrijos vyriausybės pateiktos ir šio sprendimo 16 ir 30 punktuose pakartotos informacijos, neginčijama, kad pagrindinėse bylose nagrinėjamos uzufukto teisės buvo įgytos iki 2002 m. sausio 1 d., t. y. tuo metu, kai tokių uzufukto teisių įgijimas nebuvo draudžiamas pagal galiojusius nacionalinės teisės aktus. Taip pat neginčijama, kad kompetentingos valdžios institucijos įrašė šias uzufukto teises į žemės registrus.
- 111 Vis dėlto Vengrijos vyriausybė teigia, kad toks kaip uzufukto teisių įgijimas, kuris nagrinėjamas pagrindinėse bylose, atliktas pažeidžiant įstatymą, apeinant teisės aktuose nustatytą Vengrijos pilietybės neturintiems fiziniams asmenims ir juridiniams asmenims taikomą draudimą įgyti žemės ūkio paskirties žemės nuosavybės teises.
- 112 Vengrijos vyriausybės teigimu, tokios praktikos išlaikymas prieštaravo viešajai tvarkai, todėl valstybė privalėjo ją nutraukti. Taip Vengrijos teisės aktų leidėjas vietoj labiausiai klasikinio sprendimo, t. y. vietoj to, kad teismui išnagrinėjus kiekvieną atvejį atskirai būtų konstatuota, kad nagrinėjamos sutartys yra niekinės, nusprendė *ex lege* ištaisyti anksčiau galiojusius atitinkamų teisės normų trūkumus ar išspręsti svarbių šiuo klausimu teisės normų nebuvimo problemą. Toks sprendimas pasirinktas visų pirma biudžeto sumetimais ir dėl priežasčių, susijusių su teisingumo vykdymo priemonių ekonomišku, taip pat atsižvelgiant į didelį skaičių bylų, kuriose būtų atliekamas toks nagrinėjimas,

ir į būtinybę reformuoti žemės ūkio paskirties žemės įgijimą iki 2014 m. gegužės 1 d. reglamentavusius teisės aktus, nes nuo šios datos baigė galioti 2003 m. Stojimo sutartyje numatyta pereinamojo laikotarpio sistema.

- 113 Vis dėlto šiuo klausimu reikia nurodyti, kad, atsižvelgiant į šio sprendimo 98 punkte nurodytą jurisprudenciją ir į tai, kas išdėstyta šio sprendimo 99 ir 100 punktuose, siekdamas atsakyti į prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo klausimus, Teisingumo Teismas neturi nagrinėti konkrečių aplinkybių, kuriomis buvo įgytos pagrindinėse bylose nagrinėjamos uzufukto teisės. Jis turi tik patikrinti, ar pagrindinėse bylose nagrinėjamus teisės aktus galima pateisinti siekiu kovoti su praktika, skirta nacionaliniam įstatymui apeiti, taigi, kaip tvirtina Vengrijos vyriausybė, su viešąja tvarka susijusiais pagrindais, kaip tai suprantama pagal SESV 65 straipsnį.
- 114 Pažymėtina, kad, kalbant apie kovą su praktika, kuria siekiama apeiti nacionalinį įstatymą, Teisingumo Teismas jau yra pripažinęs, kad pagrindinę laisvę apribojanti priemonė prireikus gali būti pateisinama, kai ja siekiama kovoti su visiškai fiktyviais susitarimais, kurių tikslas – išvengti atitinkamos valstybės narės teisės aktų taikymo (2014 m. balandžio 1 d. Sprendimo *Felixstowe Dock and Railway Company ir kt.*, C-80/12, EU:C:2014:200, 31 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 115 Vis dėlto iš suformuotos jurisprudencijos taip pat matyti, kad toks pateisinimas yra priimtinas, tik jei konkrečiai kovojama su fiktyviais susitarimais, kuriais siekiama minėto tikslo (šiuo klausimu žr. 2006 m. rugsėjo 12 d. Sprendimo *Cadbury Schweppes ir Cadbury Schweppes Overseas*, C-196/04, EU:C:2006:544, 51 ir 55 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją ir 2007 m. kovo 13 d. Sprendimo *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation*, C-524/04, EU:C:2007:161, 72 ir 74 punktus).
- 116 Tai visų pirma reiškia, kad negalima nustatyti jokios bendros prezumpcijos dėl piktnaudžiavimo, kurios užtektų tam, kad būtų pateisintas laisvo kapitalo judėjimo apribojimas (šiuo klausimu žr. 2009 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *Komisija / Italija*, C-540/07, EU:C:2009:717, 58 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 117 Tačiau tam, kad atitiktų proporcingumo principą, priemonė, kuria siekiama tokio konkretaus kovos su visiškai fiktyviais susitarimais tikslo, turėtų sudaryti galimybę nacionaliniam teismui atskirai ištirti kiekvieną atvejį ir atsižvelgti į kiekvieno jo ypatybes remiantis objektyviais įrodymais, kad būtų nustatytas atitinkamų asmenų piktnaudžiavimas arba sukčiavimas (šiuo klausimu žr. 2009 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Glaxo Wellcome*, C-182/08, EU:C:2009:559, 99 punktą).
- 118 Vis dėlto atrodo, kad teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėse bylose, netenkina šio sprendimo 117–115 punktuose primintų reikalavimų.
- 119 Pirma, nors atrodo, kad iš 2015 m. liepos 21 d. *Akotmánybíróság* (Konstitucinis Teismas) sprendimo Nr. 25 ištraukų, kurios pateiktos šio sprendimo 25 punkte, matyti, kad pagrindinėse bylose nagrinėjamais teisės aktais bent iš dalies siekta panaikinti teisinius žemės ūkio paskirties žemės įgijimo praktikos, pagal kurią uzufukto teisės buvo įgyjamos netinkamu būdu, padarinius, iš šių ištraukų taip pat matyti, kad tokių padarinių panaikinimas galėjo būti laikomas būtinu ypač siekiant visiškai įgyvendinti naujose teisės nuostatose įtvirtintą nacionalinį strateginį tikslą, būtent, kad nuosavybės teisės į dirbamąją žemę turėtų tik ją dirbantys fiziniai asmenys.
- 120 Tokiomis aplinkybėmis negalima teigti, kad tokiais teisės aktais siekiama konkretaus tikslo kovoti su veiksmais, būtent su fiktyviais susitarimais, kurių tikslas – išvengti žemės įsigijimo klausimus reglamentuojančių nacionalinės teisės aktų taikymo. Šiuo atžvilgiu taip pat reikia priminti, kad šiais teisės aktais bendrai siekiama *ex lege* panaikinti visas uzufukto teises, kurias turi juridiniai asmenys ar fiziniai asmenys tuo atveju, kai tokie asmenys negali įrodyti artimo giminystės ryšio su žemės savininku, ir toks panaikinimas visiškai nesiejamas su priežastimis, dėl kurių suinteresuotieji asmenys tokias teises įgijo (pagal analogiją žr. 2002 m. gruodžio 12 d. *Lankhorst-Hohorst*, C-324/00, EU:C:2002:749, 37 punktą).

- 121 Antra, net darant prielaidą, kad galima manyti, jog pagrindinėse bylose nagrinėjami teisės aktai buvo priimti siekiant tokio konkretaus tikslo – kovoti su fiktyviais susitarimais, vis dėlto remiantis vien aplinkybe, kad žemės ūkio paskirties žemės uzufukto teisės turėtojas yra juridinis asmuo ar fizinis asmuo, kuris neturi artimo giminystės ryšio su šios žemės savininku, negalima pagrįstai teigti, kad uzufukto teisės įgijimo momentu toks asmuo veikė nesąžiningai. Kaip priminta šio sprendimo 116 punkte, negalima nustatyti bendros prezumpcijos dėl piktnaudžiavimo.
- 122 Taigi, kitos priemonės, kurios mažiau riboja laisvą kapitalo judėjimą, kaip antai sankcijos arba konkretūs nacionaliniam teismui teikiami ieškiniai dėl negaliojimo, siekiant kovoti su patvirtintu taikomų nacionalinės teisės aktų apėjimu, galėtų būti nustatytos kovos su piktnaudžiavimu sumetimais, su sąlyga, kad jos tenkina kitus Sąjungos teisėje įtvirtintus reikalavimus.
- 123 Šiuo aspektu negalima pritarti Vengrijos vyriausybės argumentams, grindžiamiems biudžeto sumetimais ir su teisingumo vykdymo priemonių ekonomiškumu susijusiomis priežastimis. Iš tiesų iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad vien ekonominiai motyvai negali būti privalomieji bendrojo intereso pagrindai, galintys pateisinti Sutartimi užtikrinamos pagrindinės laisvės apribojimą (2005 m. kovo 17 d. Sprendimo *Kranemann*, C-109/04, EU:C:2005:187, 34 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Tas pats pasakytina apie išimtinai administracinio pobūdžio priežastis (šiuo klausimu žr. 1999 m. lapkričio 23 d. Sprendimo *Arblade ir kt.*, C-369/96 ir C-376/96, EU:C:1999:575, 37 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 124 To, kas išdėstyta, užtenka, kad būtų atmesta prielaida, kad laisvo kapitalo judėjimo apribojimą, kuri lemia teisės aktai, kaip antai nagrinėjami pagrindinėse bylose, galima pateisinti siekiu kovoti su fiktyviais susitarimais, kurių tikslas – išvengti žemės įsigijimo klausimus reglamentuojančių nacionalinės teisės aktų taikymo.
- 125 Galiausiai, kalbant apie SESV 65 straipsnį, pakanka pažymėti, kad net jeigu valstybės narės poreikis kovoti su fiktyviais susitarimais, kurių tikslas – apeiti draudimą įgyti nuosavybės teises į žemės ūkio paskirties žemę, taip pat gali būti laikomas patenkančiu į viešosios tvarkos pagrindų sąvoką, kaip ji suprantama pagal minėtą straipsnį, bet kuriuo atveju iš šio sprendimo 115–124 punktų matyti, kad visų pirma dėl to, kad netenkina iš proporcingumo principo kylančių reikalavimų, pagrindinėse bylose nagrinėjami teisės aktai negali būti pateisinti ir pagal šį straipsnį.
- 126 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia konstatuoti, kad net jeigu pagrindinėse bylose nagrinėjami teisės aktais iš tikrųjų siekiama kovoti su piktnaudžiavimu, kurio tikslas – apeiti nuosavybės teisių į žemės ūkio paskirties žemę įsigijimo sričiai taikomus nacionalinės teisės aktus, minėti teisės aktai negali būti laikomi priemone, kuri būtų proporcinga šiam tikslui pasiekti.

– Dėl Chartijos 17 ir 47 straipsnių

- 127 Kaip matyti iš to, kas nurodyta šio sprendimo 81–126 punktuose, tokie teisės aktai, kaip nagrinėjami pagrindinėse bylose, kurie riboja laisvą kapitalo judėjimą, atsižvelgiant į proporcingumo principą, negali būti pateisinti nei privalomaisiais jurisprudencijoje pripažintais bendrojo intereso pagrindais, nei remiantis SESV 65 straipsniu, taigi, jie pažeidžia SESV 63 straipsnį.
- 128 Tokiomis aplinkybėmis, siekiant išspręsti ginčus pagrindinėse bylose, nebūtina tokių nacionalinės teisės aktų nagrinėti atsižvelgiant į Chartijos 17 ir 47 straipsnius.
- 129 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktus klausimus reikia atsakyti taip: SESV 63 straipsnį reikia aiškinti taip, kad jis draudžia nacionalinės teisės aktus, kaip antai nagrinėjamus pagrindinėse bylose, pagal kuriuos anksčiau suteiktos žemės ūkio paskirties žemės uzufukto teisės, kurių turėtojai nėra artimi šios žemės savininko giminaičiai, baigia galioti ir atitinkamai yra išbraukiamos iš žemės registrų.

### Dėl bylinėjimosi išlaidų

- <sup>130</sup> Kadangi šis procesas pagrindinių bylų šalims yra vienas iš etapų prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamosiose bylose, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

**SESV 63 straipsnį reikia aiškinti taip, kad jis draudžia nacionalinės teisės aktus, kaip antai nagrinėjamus pagrindinėse bylose, pagal kuriuos anksčiau suteiktos žemės ūkio paskirties žemės užufrukto teisės, kurių turėtojai nėra artimi šios žemės savininko giminaičiai, baigia galioti ir atitinkamai yra išbraukiamos iš žemės registru.**

Parašai.